

Шерстюк А.Д.

Національна академія Національної гвардії України

ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ РОЗВІДКИ НАЦІОНАЛЬНОЮ ГВАРДІЄЮ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Розглянуті джерела отримання інформації Національною гвардією України під час виконання завдань з охорони громадського порядку. З'ясовано, що існуючих джерел інформації недостатньо для вчасного реагування на зміни в оперативній обстановці. Визначені проблеми організації та ведення розвідки НГУ під час проведення масових заходів та можливі шляхи їх усунення. Проведено аналіз джерел отримання інформації та можливих даних, які можна від них отримати. Запропонований склад розвідувальних органів НГУ під час масових заходів.

Ключові слова: Національна гвардія України, масові заходи, розвідка, оперативна інформація, взаємодіючі органи.

Постановка проблеми. Різкі зміни в усіх сферах життя в Україні супроводжуються збільшенням політичної активності населення. Скупчення людей на обмеженій території за певних умов може стати поштовхом для групових порушень громадського порядку. Зростаюча соціальна активність громадян потребує гарантій в забезпеченні їх прав і свобод при виявленні їх громадянської позиції. Нерідко ці акції супроводжуються спалахами агресії, які мають тенденцію до стрімкого переходу в масові заворушення, що змушує застосовувати значні сили правоохоронних органів. На цей час в Україні відсутні нормативно-правові акти, що визначають межі між мирним зібранням та груповими порушеннями громадського порядку, а також масовими заворушеннями. Цей факт своєю чергою ускладнює процес прийняття рішення керівниками та начальниками на перехід до відповідних планів на застосування сил і засобів.

Однією із основних функцій, що покладені на Національну гвардію України (далі – НГУ) є участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку (далі – ОГП) під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян та є основним суб'єктом з припинення масових заворушень [1, ст. 2]. Під час здійснення заходів щодо припинення масових заворушень НГУ коор-

динує діяльність сил та засобів правоохоронних органів, залучених до припинення зазначених протиправних дій. Прийняття обгрунтованого рішення командирами з'єднань та частин НГУ та здійснення ефективного управління силами і засобами неможливо без повного знання оперативної обстановки, яка в умовах масових заходів і масових заворушень різко змінюється. Невідповідність полягає в тому, що НГУ не є суб'єктом розвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, про що свідчать Закони України «Про розвідувальні органи України» [2, ст. 6] та «Про оперативно-розшукову діяльність» [3, ст. 5].

В [4, с. 4] були визначені 14 основних джерела інформації, від яких з'єднання та частини НГУ можуть отримувати дані про оперативну обстановку та її зміни, але не розглядається таке важливе джерело, як наявні розвідувальні підрозділи з'єднань та частин НГУ.

За таких умов набуває актуальності завдання, яке полягає в обгрунтуванні підходу до організації розвідки та інформаційно-аналітичної роботи органами управління з'єднань та частин НГУ, визначення способів та засобів ведення розвідки силами підрозділів НГУ під час проведення масових заходів.

Постановка завдання. Метою статі є визначення порядку організації ведення розвідки підрозділами, з'єднаннями та частинами НГУ під час забезпечення громадської безпеки та охорони

громадського порядку під час проведення масових заходів.

Виклад основного матеріалу. Загострення соціальних, політичних, расових і релігійних протиріч в Україні призвело до появи осередків напруженості та конфліктів, що деякою мірою навіть виходить за межі нашої держави. Втручання закордонних агресорів і деяких політичних сил унеможливають продуктивний розвиток держави та роблять її несприятливою до іноземних інвестицій. Результатом конфліктів в Україні є зростання масових безладів, що призводять до дестабілізації державного ладу, падіння авторитету державних органів влади, порушення функціонування сфери послуг. У результаті масових безладів заподіюється значний матеріальний збиток, у регіонах різко погіршується криміногенна ситуація. Варто враховувати й те, що ці злочини мають стійку тенденцію до зростання, стають більш масштабними, організованими, зростає ступінь їхніх наслідків [5, с. 42].

Останнім часом в Україні майже всі масові заходи та акції мають політичну спрямованість. За цих умов найбільш резонансні масові заходи, які здатні перерости у масові заворушення, мають здебільшого політизований характер. При цьому НГУ, як правило, діє у взаємодії з іншими правоохоронними органами і органами центральної влади та місцевого самоврядування.

Під час ведення бойових дій з'єднаннями та частинами НГУ задачею добування, збору та обробки розвідувальної інформації займається один з головних видів бойового забезпечення – розвідка. Але під час виконання завдань з ОГП інформація про стан та зміну оперативної обстановки отримується лише від взаємодіючих органів.

Саме розвідувальні органи, які створюються із розвідувальних підрозділів (а за відсутності штатних – з інших підрозділів), і повинні займатися цією задачею під час виконання не тільки бойових, а й службових завдань у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів. Таким чином розвідка, як вид бойового забезпечення діяльності НГУ, повинна не тільки забезпечувати виконання бойових завдань, а й забезпечувати виконання службових та спеціальних. Але якщо все, що стосується дій військової розвідки визначено у Бойових статутах [6, с. 182] та інших керівництвах, настановах та посібниках, то про порядок ведення розвідки під час виконання завдань з ОГП не визначено жодним нормативно-право-

вим актом. За таких умов командири організують ведення розвідки кожен на свій розсуд, або не організують її взагалі, покладаючись на інформаційне забезпечення від взаємодіючих структур. Як показує досвід останніх років, такий підхід не забезпечує своєчасного та адекватного реагування на різкі зміни оперативної обстановки.

Виходячи з вищевикладеного, необхідно ввести поняття «розвідка під час ОГП», що являє собою сукупність заходів, що організуються командуванням та штабами з'єднань та військових частин НГУ з добування та вивчення відомостей про можливі групові порушення громадського порядку та масові заворушення, а також місцевості та імовірних правопорушників. Метою розвідки під час ОГП є завчасне викриття характеру заходу та його організаторів, місць збору, складу, чисельності та намірів натовпу, виявлення екстремістки налаштованих груп або окремих громадян в інтересах прийняття обґрунтованих рішень, виключення раптовості у змінах оперативної обстановки та ефективного використання сил та засобів під час виконання завдань. Вона досягається шляхом успішного виконання завдань із добування, аналізу та своєчасної доповіді інформації, що містить в собі основні ризики та критичні висновки суспільно-політичної, оперативної, криміногенної обстановки в районах виконання завдань.

Основні зусилля розвідки під час ОГП повинні зосереджуватися на завчасному (оперативному, своєчасному) виявленні ризиків та загроз життю, правам та свободам громадян, їх законним інтересам, захисту суспільства й держави від злочинних протиправних посягань, та сприянні у виконанні поставлених завдань.

Для досягнення мети до розвідки під час ОГП, як до виду забезпечення виконання службових завдань, можна визначити вимоги, як і до військової розвідки. Це, зокрема, цілеспрямованість, безперервність, активність, своєчасність і оперативність, скритність, достовірність [6, с. 182].

Цілеспрямованість полягає в суворому підпорядкуванні заходів розвідки цілям службового та спеціального завдання, зосередженні її зусиль на найважливіших завданнях (у районах, на об'єктах) і забезпеченні виконання завдань.

Безперервність полягає в постійному веденні її як при підготовці, так і в ході виконання завдання, вдень і вночі, за будь-яких умов обстановки, місцевості і погоди.

Активність полягає в наполегливому прагненні командирів і штабів, що організують розвідку, а

також підрозділів (органів), що ведуть її, за будь-яких умов і всіма можливими способами добувати необхідні розвідувальні відомості.

Своєчасність і оперативність полягають у добуванні і доведенні необхідних розвідувальних даних до командирів, штабів і військ точно у встановлені терміни, швидкому їх аналізі та оцінці для негайного використання під час прийняття рішень і застосуванні сил і засобів, своєчасному нарощуванні і перенесенні зусиль розвідки при зміні обстановки і завдань, що виконуються підрозділами.

Скритність полягає в суворому збереженні у таємниці всіх заходів щодо ведення розвідки.

Достовірність полягає в добуванні розвідувальних відомостей, що цілком відповідають фактичній обстановці, виявленні і правильній оцінці істинних дій учасників масових заходів.

Чинники, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян, наведено і обґрунтовано в статті [7, с. 18]. Вони розподілені на чотири групи у хронологічному порядку та порядку зростання їх ваги, які представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Чинники, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян

Всі ці чинники вимагають не тільки отримання інформації від структур, з якими взаємодіє НГУ під час забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку, а й самостійного добування інформації, тобто ведення розвідки частинами НГУ.

Для ведення розвідки з ОГП під час масових заходів пропонується зі складу штатних розвідувальних підрозділів або окремих загонів спеціального призначення НГУ створювати наступні розвідувальні органи: група наземної розвідки; група повітряної розвідки; група збору та обробки інформації.

Група збору та обробки інформації створюється відразу після надходження інформації про заплановані масові заходи. Після цього вона несе службу цілодобово (до закінчення заходу), отримуючи відомості від взаємодіючих структур, мережі «Інтернет» та повідомлень засобів масової інформації, а в подальшому розвідувальних органів НГУ. Завдання групи:

- збір розвідувальних відомостей, що отримані від взаємодіючих структур, груп наземної та повітряної розвідки, що виділяються від з'єднань та частин НГУ;

- ведення постійного моніторингу мережі «Інтернет» та повідомлень засобів масової інформації.

- обробка інформації відповідно до її важливості і терміновості.

Оброблені достовірні розвідувальні відомості являють собою розвідувальні дані [8, с. 155], які група збору та обробки повинна доводити до відповідного командира (керівника, начальника) та взаємодіючих структур з метою прогнозування можливих дій та своєчасного прийняття відповідних рішень на залучення сил та засобів НГУ.

В залежності від результату аналізу отриманих розвідувальних даних про чинники оперативної обстановки, до початку масових заходів, визначається мета, завдання і об'єкти розвідки, проводиться розрахунок сил і засобів груп наземної і повітряної розвідки, які починають діяти безпосередньо перед проведенням масових заходів.

Група наземної розвідки призначається з метою ведення спостереження за розвитком

подій, поведінкою громадян безпосередньо на місці проведення заходу та своєчасного інформування оперативного штабу про розвиток ситуації, протиправні дії, їх характеристики, напрямок пересування натовпу.

Завдання групи:

- стеження за розвитком подій, поведінкою громадян, їх кількістю, намірами, оснащенням та наявністю заборонених предметів, зброї тощо;

- напрямками пересування натовпу;

- організаторами та координаторами, способами зв'язку між ними;

- наявністю та станом шляхів, доріг, під'їздів (підходів), учасниками заходу, технічний стан об'єктів, що знаходяться в районі проведення заходу.

Група повітряної розвідки призначається за необхідністю і за наявності відповідних сил та засобів. Завдання групи:

- виявлення (уточнення) районів, місць найбільшого скупчення людських мас, маршрутів скритого висування, пересування (збору) організованих, агресивно налаштованих груп та окремих громадян з метою своєчасного інформування та реагування на можливі різкі зміни в оперативній обстановці;

- відстеження та прослідкування агресивних елементів (злочинців) під час їх спроби зникнути з місця скоєння правопорушення.

Висновки. На цей час прийняття рішень на залучення сил та засобів НГУ під час масових заходів базується на інформації, отриманої від взаємодіючих органів, яка не завжди є своєчасною та актуальною. Специфікою розвідки під час ОГП є те, що на відміну від військової розвідки, під час забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку протидіючою стороною є здебільшого звичайні громадяни України. Зважаючи на те, що НГУ не є суб'єктом розвідувальної та оперативно-розшукової діяльності, необхідно розробити способи ведення розвідки під час ОГП, які не передбачають фізичного впливу на учасників масових заходів або обмеження їх прав та свобод.

Список літератури:

1. Про Національну гвардію України: закон України. Відомості Верховної Ради, 2014, № 17, ст. 4.
2. Про розвідувальні органи України: закон України. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 19, ст. 6
3. Про оперативно-розшукову діяльність: закон України. Відомості Верховної Ради України, 1992, № 22, ст. 5
4. Довбня В.В. Особливості інформаційного забезпечення у внутрішніх військах МВС України. Честь і закон. Харків, Акад. ВВ МВС України, 2009. № 4. С. 4–13.
5. Панова О.О. Організація діяльності органів поліції щодо підтримання публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів. S.P.A.C.E. Одеса, НУ «ОЮА», 2017 № 2, С. 42–46.

6. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України, частина III (взвод, відділення, екіпаж) / Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, 2016 С. 182–191.

7. Белай С.В. Обґрунтування чинників, які визначають стан оперативної обстановки у населених пунктах під час масової активності громадян. Честь і закон. Харків, Акад. ВВ МВС України, 2008. № 2, С. 18–21.

8. Військова розвідка: навчальний посібник / Д.В. Зайцев, А.П. Наконечний, С.О. Пахарєв, І.О. Луценко. Видавничо-поліграфічний центр «Київський Університет», 2016, С. 155–168.

ОСОБЕННОСТИ ВЕДЕНИЯ РАЗВЕДКИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ГВАРДИЕЙ УКРАИНЫ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ОХРАНЕ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА ВО ВРЕМЯ ПРОВЕДЕНИЯ МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЙ

Рассмотрены источники получения информации Национальной гвардией Украины во время выполнения заданий из охраны общественного порядка. Выяснено, что существующих источников информации недостаточно для своевременного реагирования на изменения в оперативной обстановке. Определены проблемы организации и ведения разведки НГУ во время проведения массовых мероприятий и возможные пути их устранения. Проведен анализ источников получения информации и возможных данных, которые можно от них получить. Предложен состав разведывательных органов НГУ во время массовых мероприятий.

Ключевые слова: Национальная гвардия Украины, массовые мероприятия, разведка, оперативная информация, взаимодействующие органы.

FEATURES OF CONDUCT OF SECRET SERVICE BY NATIONAL HOUSEHOLD TROOPS OF UKRAINE IN PROVIDING OF PUBLIC SAFETY AND PUBLIC LAW ENFORCEMENT DURING REALIZATION OF MASS MEASURES

Considered sources of receipt of information the National household troops of Ukraine during implementation of tasks from public law enforcement. It is found out that existent information generators not enough are for the timely reacting on changes in an operative situation. The problems of organization and conduct of secret service of НГУ during realization of mass measures and possible ways of their removal are certain. The analysis of sources is conducted receipts of information and possible data, which it is possible from them to get. Composition of reconnaissance organs of НГУ is offered during mass measures.

Key words: the National household troops of Ukraine, mass measures, secret service, operative information, interactive organs.